

Nordisk forskningsverksamhet

Rapport av *Berta Stjernquist*

Vid det förra Nordiska arkeologmötet som hölls på Island väcktes frågan om intensifiering av nordisk arkeologisk forskning i samverkan. Man erinrade om att man i ämnen som etnologi och historia i gemensamma symposier driver olika former av forskningssamarbete. En viktig sektor som behandlats på detta sätt är metodfrågor.

Det är nu möjligt att genom Nordiska samarbetsnämnden få medel till humanistisk forskning med nordisk förankring och det är därmed synnerligen gynnsamt att utveckla nordiska projekt. Det är flera områden som är och kan vara aktuella för nordiskt samarbete i arkeologi.

1. Samarbete om gemensamma analyslaboratorier med kostbar utrustning. Ett exempel är termoluminiscencedatering. Ett aktuellt fall är att bygga upp laboratorier med accelerators för avancerad ^{14}C analys. Frågan diskuterades i en kommitté vid arkeologmötet på Island och diskussionerna och försöksverksamhet har senare fortsatt.

2. Samarbete i projekt som behandlar problemområden av samnordiskt intresse. En del samnordiska projekt har förekommit tidigare t.ex. *Grönlandsprojektet*. Andra områden är aktuella. Deltagarna i mötet på Island uppmanades att försöka arbeta för utveckling av konkreta förslag. I det sammanhanget nämndes *Saetring* som ett problemområde av internordisk karaktär.

Vid diskussionerna på Island utsågs jag som kontaktperson till vilken man skulle kunna sända rapporter om samnordisk forskning. Avsikten var att samla material och göra det tillgängligt för förfrågningar. Arbetet skulle på så sätt kunna överblickas.

Efter mötet på Island har man varit särskilt aktiv vid arkeologi-institutionen i Göteborg. Arne B. Johansen har i inte mindre än fem skrivelser informerat om nordisk forskningsverksamhet där. Ett första projektförslag var *Pionjärbebyggelse i nordliga områden*.

I en andra skrivelse gjordes omformuleringen till *Anpassningsprocesser i nordlig bosättningsexpansion i arkeologisk belysning*. Det uttrycktes en önskan om kommentarer till förslaget. Det föreligger en del kommentarer som ger en ganska splittrad bild av rådande uppfattningar. Detta är naturligt med hänsyn till frågornas mångfald och på grund av olikartade utgångspunkter. Det kan också bero på att utgångspunkten var en projektformulering av mycket allmän karaktär. Samordning i en projektenhet, en sorts paraplyorganisation, är kanske inte så enkel. Men vissa forskningsprojekt har eller är på väg att utvecklas. Ett sådant är Ålands järnålder som skall studeras i projektet *Åland mellan öst och väst*. Det är ett nordiskt projekt som avses och jag har träffat på det i Humanistisk-samhällsvetenskapliga forskningsrådets beredningsgrupp.

Vid Göteborgsinstitutionen arbetar man oförtrutet vidare med de samnordiska frågeställningarna. En rad doktorander har slussats in på problem som rör detta. Behovet av gemensamma diskussioner för vidare handlande är uppenbart och man har sökt och

erhållit medel för ett diskussionsmöte där. Som möjlig tidpunkt har nämnts vecka 45 i år. En del forskare har fått en förhandsinbjudan men detaljerna kring mötet är inte klara. Som underlag ligger föreslagna programområden sammanfattade på följande sätt:

- A. Expansion in i de framsmälta områdena efter den senaste istiden.
- B. Bosättningsexpansion i det nordatlantiska området (järnålder-medeltid).
- C. Bebyggelseexpansion i Mälardalen och på Åland.

Den övergripande frågeställningen är *Anpassningsprocesser i nordlig bosättnings-expansion i arkeologisk belysning*.

Detta skall diskuteras ur olika aspekter vid mötet i Göteborg. Det hade varit av intresse att även diskutera förslagen vid ett nordiskt arkeologmöte. En sådan diskussion måste förberedas väl och tid avsättas. Det har inte skett här men frågan kan och bör återkomma vid ett kommande möte. Den som påbörjat, har synpunkter på eller förslag till samnordisk forskning kan fortlöpande sända in dem till mig. Det är ett intresse att aktiviteterna blir kända och fortlöpande förs upp till gemensamma diskussioner.

En viktig synpunkt som måste beaktas vid kommande diskussioner är att alla de nordiska länderna kopplas in. Urvalet av inbjudningar till Göteborgsmötet har varit för smalt. Frågorna är i hög grad internordiska men alla nordiska länder har ännu inte fått representanter. Man bör göra kompletteringar i detta avseende. Det är en förutsättning för att diskussionerna skall kunna bedrivas med framgång. Det finns möjligheter till sådan komplettering.

Av intresse i detta sammanhang är nordisk medverkan i projekt internationellt t.ex. i den *Sub-committee for Archaeology* som tillsatts av European Science Foundation. För att medverkan skall kunna ske på nordisk bas behövs ett samnordiskt organ som kan tillgodose denna medverkan. Det nordiska samarbetet i arkeologi stärker alltså inte bara den nordiska forskningen. De blir också ett betydelsefullt led i internationell samverkan.

D i s k u s s i o n

A. Furingsten: Trots att jag under förra terminen varit intensivt knuten till arkeologiska institutionen i Göteborg, så hade jag faktiskt inte kännedom om det här, och då tänkte jag fråga: — på vilket sätt kan man sprida informationen ifrån kommitténs möten ut till företrädare inom kulturminnesvården, museerna, riksantikvarieämbetet och liknande?

B. Stjernquist: Hur pass stor informationen har varit och hur pass rikligt den har skickats runt, det vågar jag inte säga, men jag har en känsla av att det är en brist i det avseendet.

K. Kristiansen: Kunde vi be dig, Berta, att vidarebefordra ett önskemål från de nordiska arkeologerna om, att man efter sammanträdet i Göteborg ger ut information och skickar den till alla institutionerna i Norden, — i alla fall till huvudinstitutionerna — så man får en presentation av denna grupp och dess arbetsuppgifter.

B. Stjernquist: Jag skall mycket gärna föra det vidare.

M. Iversen: Det är just sådana saker som kunde få utrymme i ett nordiskt informationsblad. Jag tycker det är mycket viktigt, att vi skulle starta ett sådant organ.

B. Stjernquist: Det är väl ofta en ekonomisk fråga, men ett blad, det kan man ju skriva på maskin och stencilera i stor massa samt skicka det tjänste, så kostnaderna i det fallet är ju minimala. Det tycker jag vore en lämplig form.

K. Kristiansen: Jag vill föreslå, att någon helt konkret sätter sig ner och talar vidare om detta förslag här på konferensen, för jag tror det är ett väldigt behov av — med de många hundra arkeologer vi efter hand utgör — att vi får ett informationsblad. Det är lite groteskt, att man skall prenumerera

på ett amerikanskt newsletter som heter Old World Archaeological Newsletter för att få den bästa informationen om vilka konferenser och utgrävningar som försiggår i Europa.

T. Edgren: Jag tänkte anknyta till Berta Stjernquists meddelande om den här Göteborgs-konferensen. Så vitt jag kan förstå är de tre projekten som nämndes här gamla projekt, vilka åtminstone en gång har passerat genom de nordiska forskningsråden, och det är egentligen den vägen man har fått en viss information om dem. Jag har själv skrivit utlåtande för åtminstone två av dem, och är ganska negativt inställd, för jag har svårt att inse hur man skall kunna på nordisk bas studera bebyggelse-expansion i dessa områden utan att ta med Danmark och Finland. Vad är det för ett nordiskt projekt? Eftersom det är Nordisk Samarbetsnämnd för Humanistisk Forskning som beviljar pengarna, så borde vi sträva till att ha arkeologer på plats när beslutet fattas. Ofta finns det humanistiska forskningsråd utan arkeologisk representation, det har vi också exempel på. Vi borde ha någonsorts remissinstans eller koordineringsgrupp, som då skulle ge utlåtande om de här projekten och huruvida de skall finansieras med samnordiska pengar. Jag tycker att det är fel att man i Göteborg skall sitta och planera och ge utlåtande om sina egna projekt.

S. Dreijer: Under mötet på Island diskuterades det havererade Grönland-projektet, och i samband med det här frågade man om det fanns också andra projekt. Då nämnde jag "Åland mellan öst och väst" som ett projekt, varefter det blev en diskussion om olika projekt och möjligheten att samordna dem under en grupp s.a.s. Detta blev senare diskuterat inofficiellt i olika sammanhang under mötet på Island. När jag sen kom hem, så kom det ett brev från Arne B. Johansen, som då hade tagit initiativ. Jag har inte haft någon direkt medverkan i den fortsatta beredningen, utan initiativet har nog kommit från Arne B. Johansen i Göteborg.

B. Magnus: Vad detta arkeologmöte saknar är en styrelse. Om vi hade en styrelse inom det nordiska arkeologmötet, så skulle dylika problem egentligen lösa sig av sig själv.